

Ha itt ennyi, ott miért annyi?

Mire költ, miért és mennyit hoz be? Ezekre a kérdésekre kerestük a választ, amikor a Hargita, a Kovászna és a Maros megyei önkormányzatok büdzséit hasonlítottuk össze. Fontosnak tartjuk ugyanis, hogy a három székelyföldi megyét ebből a szempontból is összemérjük.

A jó példákat be kell mutatni. A rosszakat is. Ezekre gondoltunk, amikor nekifogtunk a számtengerek vizsgálatának. Éppen a számok teszik lehetővé, hogy nyersen egymás mellé állítsuk őket, elmondanak mindent maguktól, nem kell túlmagyarázni semmit. Akárcsak korábban, amikor nekifogtunk a nagyobb székelyföldi városok költségvetéseit összehasonlítani, most is az a naiv remény fűti a kíváncsiságunkat, hogy a szóban forgó intézmények hajlandók egymástól eltanulni mindazt, ami előrébb viheti Székelyföldet.

Az ilyen összehasonlítások esetében visszatérő motívum, hogy nem lehet a körtét az almával összemérni, ami önmagában igaz is. Azonban az emberiség fejlődésének egyik motorja épp az összehasonlítás. Önmagában a magyar focicsapat teljesítménye sem mérhető a 2020-as Labdarúgó Európa-bajnokságon. Azonban, ha azt a francia vagy a német csapatéhoz viszonyítjuk, máris könnyebb véleményt alkotni a nemzeti tizenegy teljesítményéről. Ezt a gondolkodást támasztja alá az is, hogy a világ eltérő fejlődési szintjén álló, különböző méretű és lakosságszámú országait is egymáshoz hasonlítják és sorba állítják, például az egy lakosra jutó GDP, vagy épp az átoltottság esetében. Hasonló mutatók segítségével próbáltuk meg mi is a három megye 2021-es költségvetéseit összehasonlítani.

A megyei önkormányzat egy köztes intézményként definiálható a központi állami szervek és a települési önkormányzatok között. A megyei önkormányzatoknak egy megválasztott döntéshozatali szerve van (megyei tanács), a végrehajtáshoz pedig egy szakapparátus áll a rendelkezésére, amelyet a megyei tanács elnöke vezet. A megyei önkormányzatok a romániai közigazgatási törvény által hozzájuk rendelt feladatokat végzik el, amelyek közül a legfontosabbak a megyei szociális intézményrendszer működtetése, a megyei utak karbantartása és fejlesztése, a megyék kulturális intézményrendszerének a fenntartása, a speciális iskolák működtetése, a megyei kórházak fejlesztése, a községek költségvetéseinek a kiegészítése, valamint még pár kisebb feladat.

A három megye 2021-es tervezett költségvetését először a bevételi oldalán elemeztük. Itt két fontos dolog tűnik fel: egyrészt az, hogy nem beszélhetünk óriási összegekről, hiszen az egyes megyék költségvetései nagyságrendben a megyeszékhely városok költségvetésihez mérhetőek. Másrészt szembeötlik az is, hogy a megyei költségvetésekbe befolyó összegek túlnyomó többsége „címkezett” pénz, vagyis csak előre meghatározott feladatokra költhető el. Így a megyei önkormányzatoknak sokkal kisebb a játszótere, mint a települési önkormányzatoknak, ami sokkal feszesebb gazdálkodást követel meg a megyei vezetésektől.

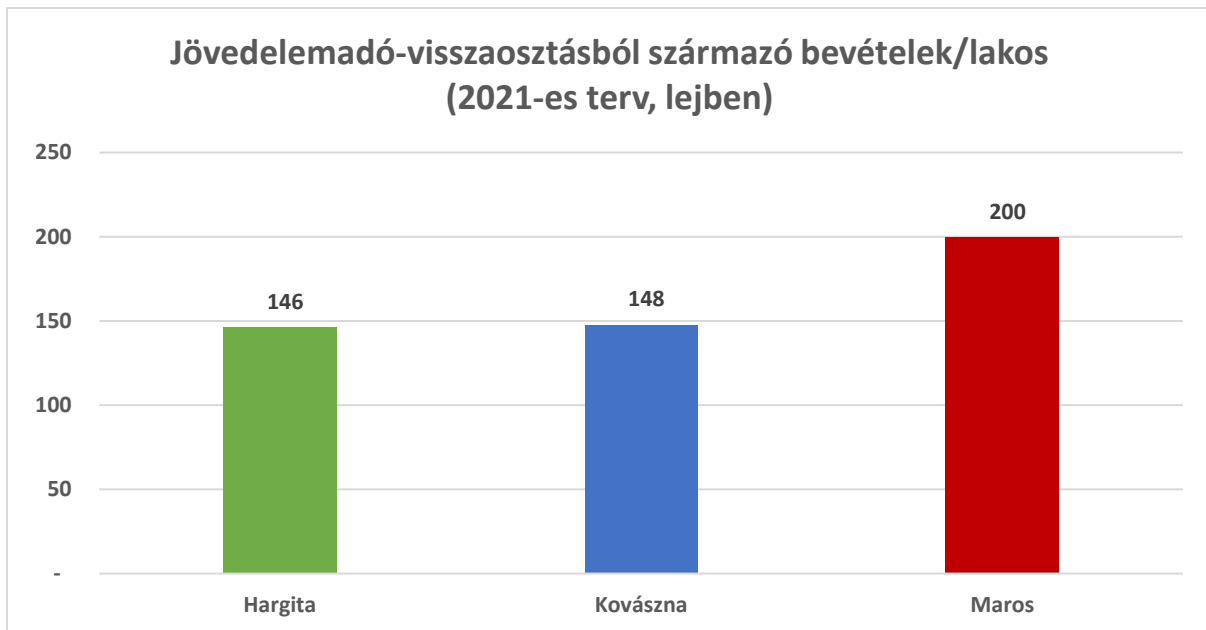
TERVEZETT BEVÉTELEK (2021, lejben)	Hargita	Kovászna	Maros
Bevételek összesen, amiből:	219 418 510	221 761 000	437 320 000
- Saját bevételek (helyi adók és illetékek)	5 899 400	3 639 000	56 360 000
- Személyi jövedelemadó-visszaosztás (04.02)	45 450 000	31 051 000	110 030 000
- ÁFA-visszaosztás (11.02)	107 070 000	77 938 000	168 172 000
- Kormánytámogatások (00.18)	29 176 930	41 129 000	20 209 000
- EU-s támogatások (45.02, 48.02)	31 822 180	68 004 000	82 549 000

Ha a három megye költségvetésének a teljes bevételeit vizsgáljuk, feltűnik, hogy noha Kovászna megye kisebb, a 2021-es tervezett bevételei mégis meghaladják a Hargita megyeit. Ezt a különbséget hozzák az egy főre számolt bevételek is, amelyek ugyancsak Kovászna megyében a legmagasabbak, míg Hargita megyében a legalacsonyabbak. Ez a kimagasló bevétel a Kovászna megye 2021-es költségvetésben található nagymértékű kormánytámogatásnak és EU-s projekteknek tudható be. (Megj.: Hargita megye lakosság a 2011-es népszámlálás szerint 310 ezer, Kovászna megyéé 210 ezer, Maros megyéé 550 ezer).

A költségvetések bevételi tételeit öt nagy kategóriára oszthatjuk: egyrészt a személyi jövedelemadó-visszaosztás, másrészt az ÁFA-visszaosztás, harmadrészt a központi kormányzat részéről érkező támogatások, negyedrészt az EU-s projektek, ötödrészt pedig a fentiekén kívüli saját bevételek.

Az egyik legnagyobb bevételi tétel a megyében befizetett személyi jövedelemadó megyei önkormányzatoknak jutó része. Minden megyében a befizetett jövedelemadó 15%-a az illető megye megyei önkormányzatát illeti meg, amelyet szabadon használhat fel a saját működésére. A megyében befizetett jövedelemadó 6%-a szintén a megyei önkormányzat bevétele, amelyet azonban kizárólag a települések költségvetéseinek a kiegészítésére használhat fel. E fenti két tétel mellett a befizetett jövedelemadó 14%-ának a 15%-a is a megyei költségvetésbe folyik be, amely szintén szabad felhasználású összeg. A jövedelemadó visszaosztásnál Maros megye áll a legjobban, abszolút értékben egyedül többet kap, mint Hargita és Kovászna megye együttvéve. Ha ezt a bevételi tételt egy lakosra visszaosztva számoljuk, akkor is Maros megye vezet a rangsort, ami egyértelműen kifejezi azt, hogy a három székely megye közül Maros megyében a legmagasabbak a jövedelmek.

A megyei önkormányzatok legnagyobb bevételi tétele az ÁFA-visszaosztás. Azonban hiába ez a legnagyobb összeg, ennek döntő része fel van címkézve, vagyis adott feladatok ellátására kapják a megyei önkormányzatok. Az ÁFA-visszaosztás egyik része a megyei utak karbantartására vonatkozik, mely összeget az úthálózat hossza alapján állapítják meg. A második ÁFA-tétel az állam részéről átadott speciális tevékenységek finanszírozását szolgálja, mint a gyerekvédelem, tej-kifli program, a speciális oktatásban részesülő diákok támogatása, a nem papi hivatású egyházi személyzet fizetése, öregotthonok működtetése stb. Az ÁFA-visszaosztásnak van egy, a költségvetés kiegyenlítésére szánt része is, amit lakosságszám-arányosan kapnak meg a megyei önkormányzatok. Az ÁFA- visszaosztás összegében is Maros megye vezet a sort, azonban egy lakosra visszaosztva szinte azonos összeget kap a három megye.

A központi költségvetésből kapott támogatások döntő többsége a Helyi Fejlesztések Országos Programjára (PNDL) vonatkozik, ezen belül is az útfelújítások teszik ki a legnagyobb részt. Ugyancsak ebbe a tételbe tartozik az EU-s pályázatok állami önrésze is. A 2021-ben Kovászna megye tervezte be a legtöbb állami támogatást, a sort ez esetben Maros megye zárja. A következő bevételi tételnél, vagyis az EU-s pályázatoknál már Maros szerepel a legnagyobb összeggel, a legkevesebb EU-s támogatást a 2021-es költségvetésbe a három megye közül Hargita megye foglalta be.

A megyei önkormányzatok nagyon csekély mértékű saját bevétellel rendelkeznek, minek oka, hogy alig találunk olyan adónemet, ami közvetlenül a megyéhez folya be. Ezen bevételi tételhez tartoznak például a 12 tonna fölötti autók adójának 40%-a, a megyei cégek osztalékai, a bérbeadásból származó jövedelmek, urbanisztikai bizonylatok és engedélyek illetékei stb. Ennél a jövedelmi formánál egyedül Maros megye lóg ki jelentősen a sorból, aminek oka, hogy ebben a megyében a háztartási hulladékok begyűjtése megyei szinten került megszervezésre, ennek megfelelően a lakosságtól begyűjtött hulladékgazdálkodási illeték egy része a megyei önkormányzat bevételét képezi, ami egyedül egy több tízmilliós tétel.

A megyei költségvetések kiadási oldala tartalmazza azokat a feladatokat, amelyeket a megyei önkormányzatoknak kell ellátniuk. A következőkben ebből a feladatlistából a legfontosabbak elemezzük.

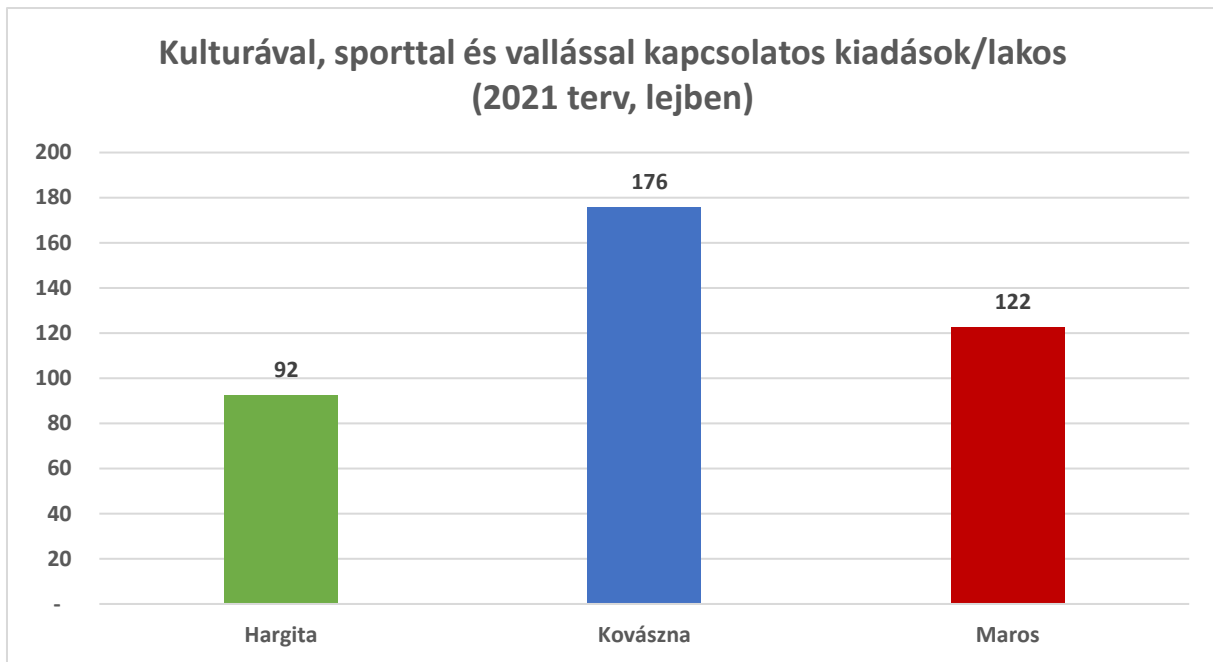
TERVEZETT KÖLTSÉGEK (2021, lejben)	Hargita	Kovászna	Maros
Kiadások összesen, amiből:	251 730 510	233 213 120	499 820 000
- Működési költségek	148 486 960	104 056 910	326 045 000
- Beruházási költségek	103 243 550	129 156 210	173 775 000
a. Hivatal fenntartása (51.02)	53 411 810	34 754 360	32 965 000
- személyi kiadás (51.02 - 10)	27 653 000	12 262 000	21 000 000
- anyagi kiadás (51.02 - 20)	15 467 680	2 480 000	9 180 000
b. Oktatási költségek (65.02)	8 411 600	9 322 300	14 572 000
c. Egészségügy (66.02)	16 151 940	3 700 000	10 052 000
d. Kultúra, sport, vallás (67.02)	28 715 000	36 889 000	67 413 000
e. Szociális ellátás (68.02)	56 855 400	49 475 000	92 972 000
f. Közműfejlesztés, lakhatás, környezetvédelem, vizek (69.02)	497 980		70 559 000
g. Utak fejlesztése (84.02)	75 266 240	95 222 460	189 050 000

A települési költségvetések mellett a megyéknél is vannak oktatási feladatok, hiszen a megyei önkormányzatok finanszírozzák a fogyatékkal élő gyerekek számára fenntartott speciális iskolákat. Emellett egy fontos költségelem az oktatási fejezetben a tej-kifli program is. A három elemzett megyénél a legnagyobb összeget erre a területre Maros megye fordítja, a legkevesebbet Hargita megye. Ha a finanszírozandó intézményrendszert nézzük, akkor azt látjuk, hogy amíg Hargita és Maros megye négy-négy speciális oktatási intézményt finanszíroz, addig Kovászna megye egy speciális iskolát tart fenn.

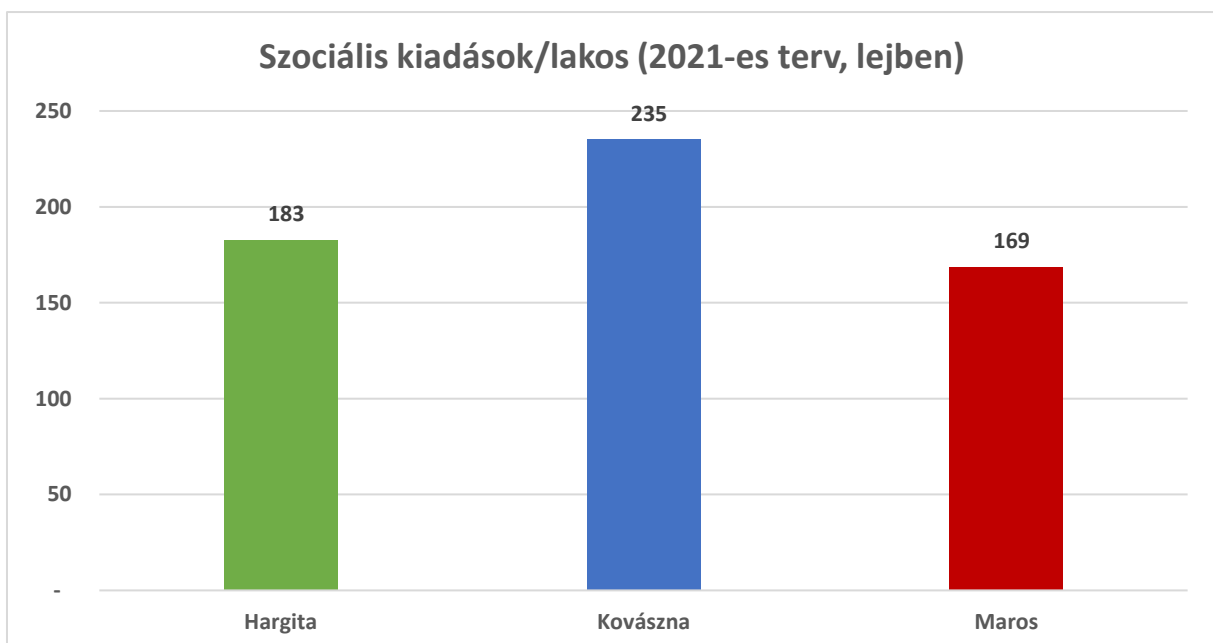
Az egészségügyi fejezetnél a megyei kórházak fejlesztési összegei, illetve az ezek működéséhez való hozzájárulások, valamint a községi orvosi rendelőknek juttatott támogatások találhatók. Ez esetben 2021-ben Hargita megye vezeti a sort, hiszen egyedül többet költ az egészségügyre, mint Maros és Kovászna megyék együttvéve. Ez a kiemelkedő finanszírozás a kormány által a Hargita megyei kórház fejlesztésére megítélt támogatásnak tudható be. A három megyénél a fenntartott intézményrendszer hasonló, hiszen Hargita és Maros megyében két-két kórházat, míg Kovászna megyében egy kórházat támogat a megyei önkormányzat (Hargita a megyei kórházat és a tölgyesi kórházat, Maros megye a megyei kórházat és a dicsőszentmártoni kórházat, míg Kovászna megye a megyei kórházat finanszírozza).

A megyék számára az egyik legnagyobb támogatási terület a kultúra, sport és vallás. A megyei költségvetések ebből a fejezetből finanszírozzák a megyei kulturális intézményi hálózatot, a nem papi hivatású egyházi alkalmazottakat, a sportegyesületek pályázatait, az egyházi pályázatokat stb. Egy lakosra számolva Kovászna megye költ legtöbbet ezekre a területekre, Hargita megye pedig a legkevesebbet. Természetesen a számok mögött megtaláljuk ennek az okát is: míg Kovászna és Maros megye nagy szeletet felvállal a megye kulturális intézményeinek finanszírozásból, addig Hargita megye esetében ezen intézmények egy részének a finanszírozása a városok költségvetéseiben szerepel. Részleteiben elemezve azt látjuk, hogy amíg Kovászna és Maros esetében a megyei önkormányzat finanszírozza a két megye múzeumi hálózatát, a megyei táncegyütteseket, addig Hargita megyénél ezek az intézmények városi fenntartásban vannak. Maros megyében a megyei önkormányzathoz tartozik a filharmónia, a Maros táncegyüttes, a megyei múzeum (annak hat részlegével, mint a pl. Kultúrpalota), a Teleki Téka, az Ariel bábszínház, a Vatra és a Látó című kiadványok, valamint a megyei könyvtár. Kovászna megyében a megyei önkormányzat finanszírozza a megyei könyvtárat, a Háromszék táncegyüttest, a múzeumot (benne több települési múzeummal, például a sepsiszentgyörgyi, a kézdivásárhelyi stb.), a népiskolát és a megyei kulturális központot. A Hargita megyei tanács finanszírozásában található kulturális intézmények a megyei kulturális központ, a megyei könyvtár, a szárhegyi művészeti központ, az udvarhelyi Hagyományőrzési Forrásközpont, a Hargita Népe lapkiadó, a Hargita kiadó és a Művészeti Népiskola. A sportnál Kovászna megye jelentős összeggel járul hozzá a Sepsi OSK fenntartásához, Maros megye esetében a Transilvania Motorring támogatása tartozik ehhez a fejezethez.

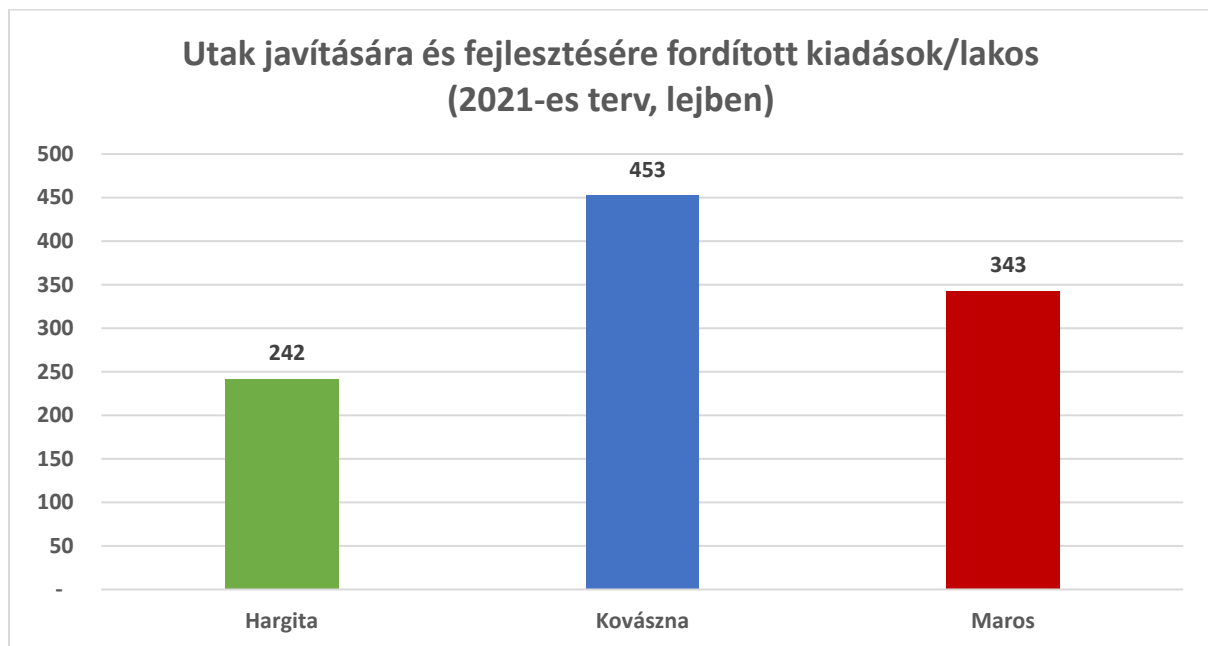
Jelentős arányt képvisel a megyei önkormányzatok költségvetésében a megyei szociális ellátórendszer működtetése. Ennek a fejezetnek döntő részét a megyei gyerekvédelmi igazgatóságok működtetése teszi ki, de ugyancsak a szociális fejezethez tartoznak az öregotthonok is. A gyerekvédelmi igazgatóságok működtetésére a finanszírozást célirányosan kapják a megyei önkormányzatok az ÁFA-visszaosztásból az ellátórendszerben lévő gyerekek számának függvényében. Érdekes megjegyezni, hogy az országban Maros megye működteti a legnagyobb gyerekvédelmi rendszert (közel 100 épülettel). Mindezek mellett egy lakosra számolva 2021-ben mégis Kovászna megye költ legtöbbet erre a területre, ami a három gyerekvédelmi területen zajló EU-s pályázatnak is köszönhető.

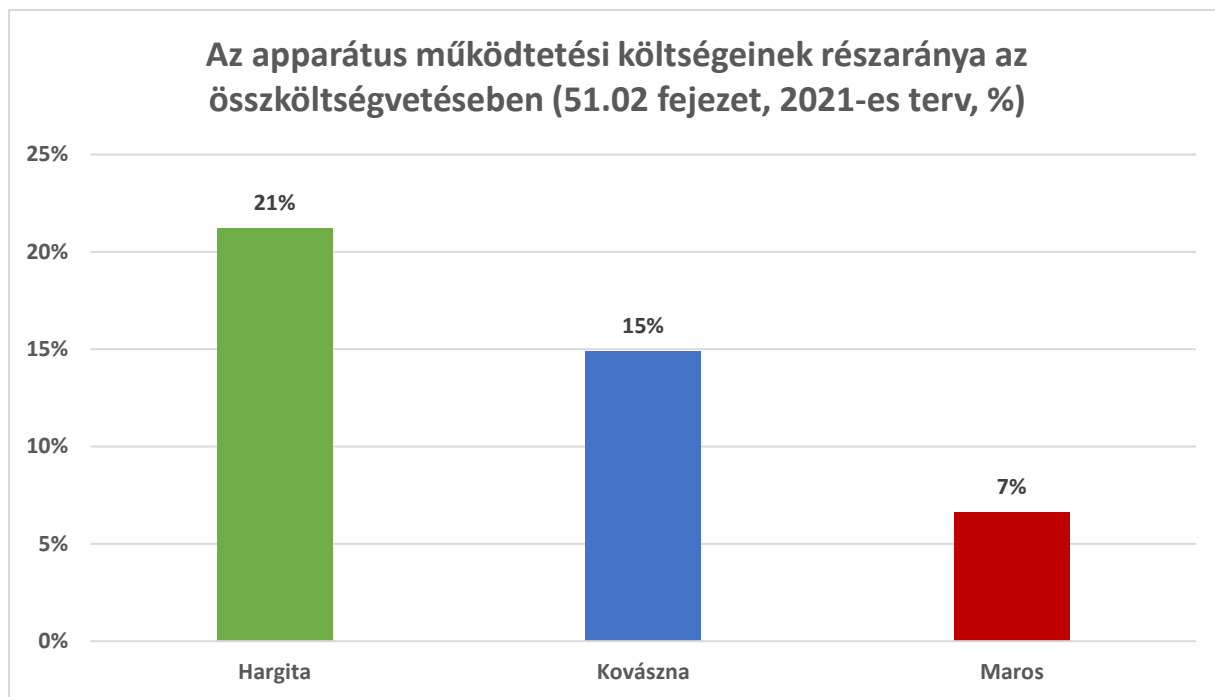
A közműfejlesztés fejezetében Harghita és Kovászna megyében szinte semmit, azonban Maros megyénél óriási összeget találunk. Ennek oka a már korábban említett egyedi hulladékgazdálkodási megoldásnak tudható be, miszerint Maros megyében a háztartási hulladékok elszállítását megyei szinten egységesen oldották meg, így a lakosságtól begyűjtött hulladékelszállítási díj a megyei tanács

költségvetésében landol, majd onnan kerül kifizetésre a hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozásoknak.

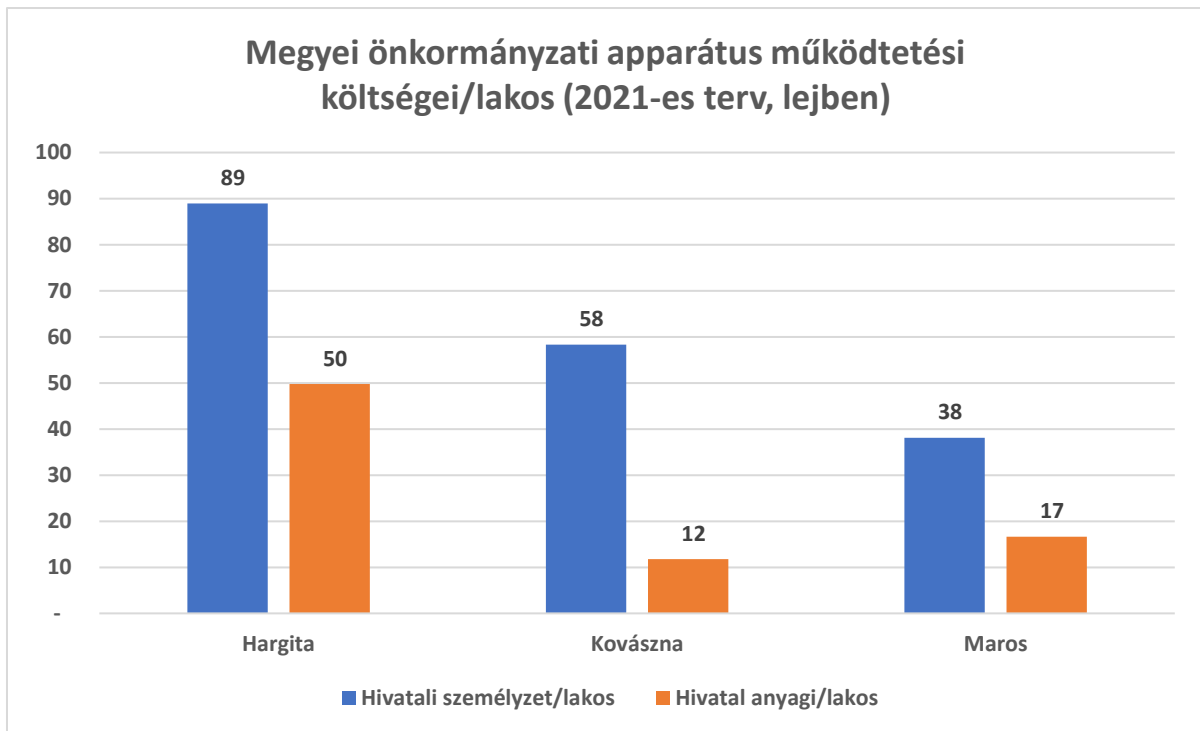
A megyei önkormányzatok költségvetéseinek a legnagyobb kiadási tétele a megyei utak karbantartása és fejlesztése. A feladat teljesítésére a megyei önkormányzatok az úthálózatuk hosszának a függvényében kapnak célirányosan ÁFA-visszaosztást, de emellett ennek a tételnek a finanszírozására hívhatnak le pénzeket az Helyi Fejlesztések Országos Programjából (PNDL), valamint EU-s projektekből is. A 2021-es költségvetés számai szerint Maros megye egyedül többet költ az utakra, mint Hargita és Kovászna megye együtt véve. Azonban egy lakosra számolva Kovászna megye szándékozik a legtöbbet költeni a megyei utakra, amely összeg szinte kétszer akkora, mint a Hargita megyei. Kovászna megye két nagy EU-s pályázatot is futtat a PNDL-s projektek mellett a megyei utak felújítására. Hargita megyének 2021-re egy EU-s projektje van a megyei utakra. Azonban itt fontos megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy Hargita megye 2021-es költségvetésébe csak 75 millió lej van belefoglalva az utakra, a megkötött útépitési szerződések értéke eléri a 353 millió lejt, amely projektek több éven keresztül kerülnek kivitelezésre. Maros megyének két EU-s és két PNDL-s projektet sikerült lehívnia a megyei utak fejlesztésre 2021-re. Fontos részlet Maros megye esetében, hogy az elmúlt években szinte az összes aszfaltozott megyei útra új aszfaltszőnyeg került. Ugyancsak fontos megjegyeznünk, hogy szintén ebből a fejezetből finanszírozza a Maros megyei önkormányzat a vásárhelyi repteret is, amelynek összege 2021-ben megközelíti a 7 millió lejt.

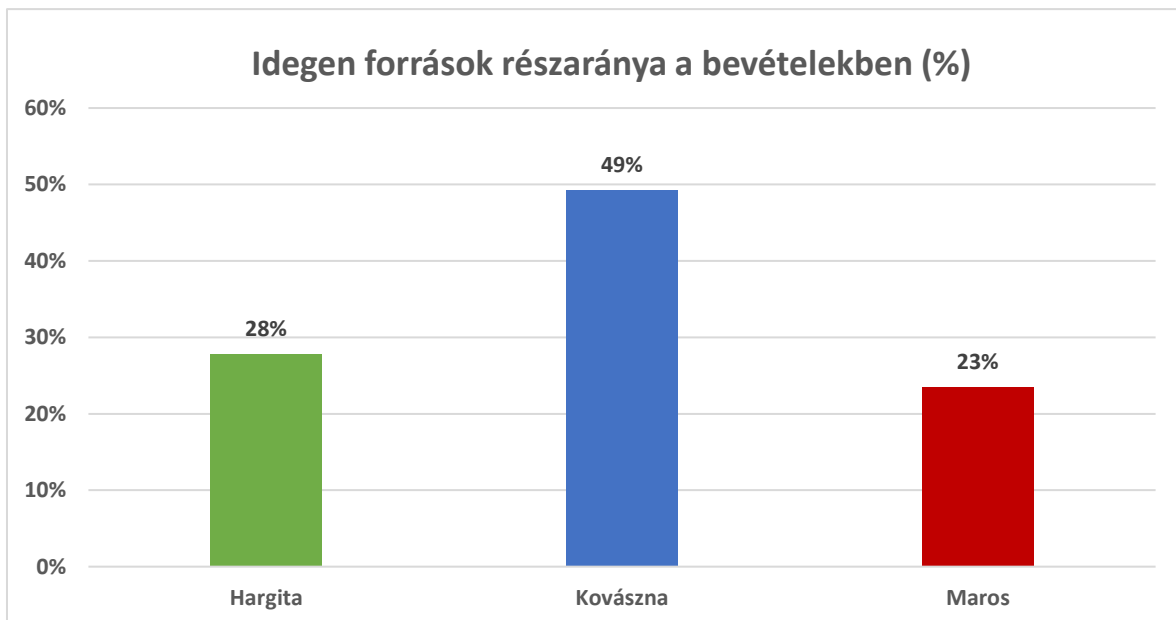
Mindig érzékeny téma a közhintzmények esetében az apparátus működtetésre fordított keret mérete, annak az összköltségvetésen belüli aránya. A három elemzett megye esetében jelentős különbségeket találunk ezen a téren. Míg Maros megye költségvetésének alig 7%-át teszik ki a megyei önkormányzat fenntartására fordított összegek, addig ez az arány Harghita megyénél eléri a 21%-ot.

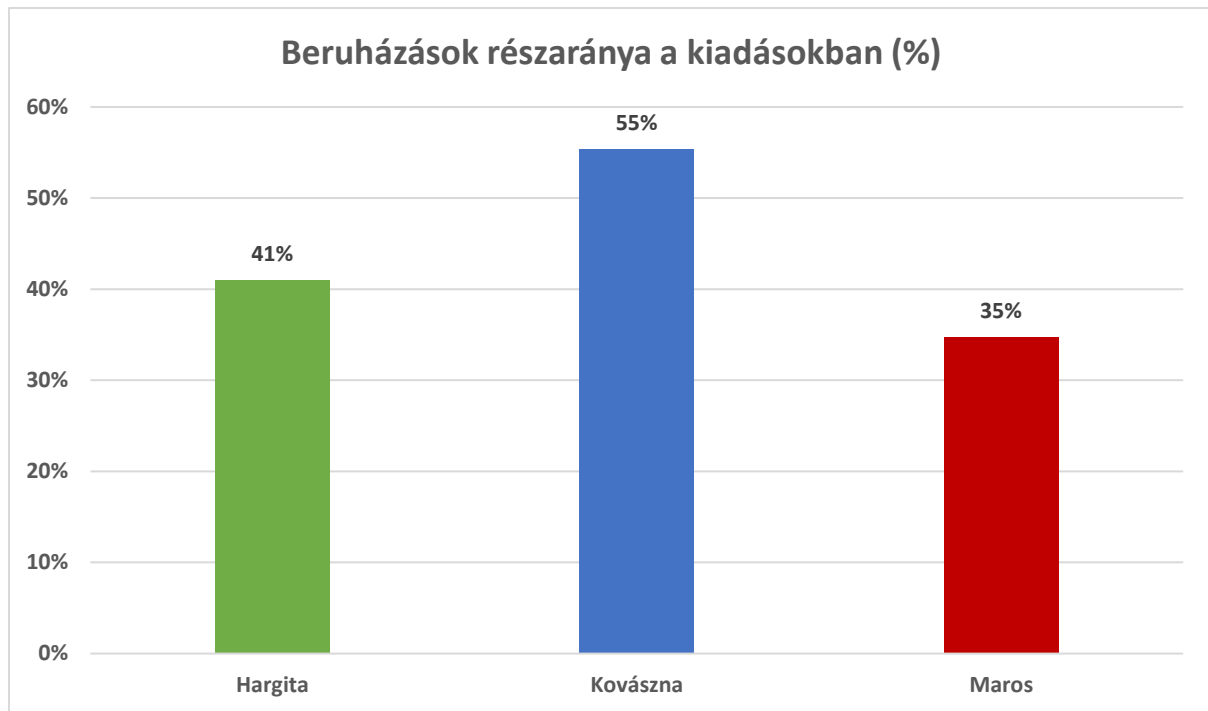
Amennyiben csak a személyi költségeket vizsgáljuk, ezek összességében is Harghita megyében a legmagasabbak. Ha a személyi kiadásokat egy lakosra számoljuk, akkor a Harghita megyei összeg duplája a Maros megyeinek. Az apparátus dologi kiadásainak az esetében is Harghita megye vezet, egyedül többet költ, mint Kovászna és Maros megye együttvéve. Egy lakosra számolva a dologi kiadásokat a Harghita megyei összeg négyszerese a Kovászna megyeinek. A Harghita megyei tanácsnál ezt azzal magyarázzák, hogy egyrészt a Harghita megyei önkormányzat a kötelező feladatok mellett sok egyéb tevékenységet is felvállal, mint pl. vadkárók kezelése, fiatalok hazatelepítése, Székelykapu-program, műemlékvédelem, erdőültetés, roma-program, elemzőcsoport működtetése, saját pályázatíró csapat stb., másrészt pedig ahol csak lehet, az önkormányzat nem szervezi ki a tevékenységeit az alárendelt intézményeknek, hanem azokat a saját apparátussal oldják meg, harmadrészt pedig több tucat be nem töltött állást is belefoglaltak a költségvetési tervezetbe, ezt azonban nem fogják elkölteni.

A három megye költségvetésére vonatkozóan még két mutatót tartottunk érdekesnek megvizsgálni. Elsőként a bevételek esetében az idegen források részarányát az összbevételekben, hiszen ez mutatja meg, hogy az adminisztráció mennyire hatékonyan tud kormány- és EU-támogatások lehívni. Ez esetben Kovászna megye vezet a rangsort, ahol a megyei önkormányzat bevételeinek közel fele külső forrás, míg ez az arány Maros megyénél 2021-ben csak 23%.

Egy másik fontos mutató a beruházások részaránya a kiadási oldalon, hiszen a beruházások által lehet emelni egy régió lakosságának az életminőségét. Ebben a mutatóban a 2021-es évben Kovászna megye vezet, ahol a költségvetés több mint felét, 55%-át költik beruházásokra, míg a sort Maros megye zárja 35%-os beruházási részarányal. E két mutatónál meg kell jegyeznünk, hogy a Maros megyei adatokon sokat ront a megyei költségvetésen átfolyó hulladék szállítási díj, amely egyrészt nem számít külső forrásnak, másrészt pedig nem is beruházásra kerül felhasználásra.

Végezetül fontos megjegyezni, hogy egy éves költségvetés elemzése pillanatképet mutat, amiből nem lehet hosszútávú következtetéseket levonni. De mindezek mellett fontos lenyomata egy adott közigazgatási egység működésének. Hiszen rálátást nyerhetünk belőle arra, hogy a választott elöljárók az adott időszakban hogyan képzelik el az általuk irányított megyék működtetését és fejlesztését.

Geréb László
Szüszer Robert